

СОСНОВЧИК Б.О.

Національна академія Служби безпеки України
Навчально-науковий інститут інформаційної
безпеки та стратегічних комунікацій

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В СЕКТОРІ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Актуальність дослідження правових механізмів захисту інформації в секторі безпеки і оборони суттєво зростає в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. Сучасний етап розвитку воєнних дій характеризується активним використанням інформаційних та кіберзасобів впливу, спрямованих на дестабілізацію державного управління, порушення функціонування критичної інфраструктури та здійснення психологічного тиску на суспільство. У таких умовах забезпечення належного рівня захисту інформації набуває стратегічного значення, оскільки безпосередньо впливає на обороноздатність держави, ефективність функціонування сектору безпеки і оборони та стійкість до гібридних загроз. Водночас актуальним постає аналіз і порівняння національного досвіду України із практиками провідних держав зокрема Великої Британії, яка сформувала розвинену та системно узгоджену модель правового забезпечення інформаційної безпеки. Аналіз такого досвіду дозволяє виявити ефективні підходи до правового регулювання, що можуть бути адаптовані з урахуванням сучасних викликів та потреб національної безпеки України.

Варто розпочати з того, що інформаційна безпека розглядається як невід'ємний складник системи національної безпеки держави. Підтвердженням такого підходу є частина 1 статті 17 Конституції України, де зазначено, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу» [1]. У науковому дискурсі підхід до трактування поняття захисту інформації не є однозначним. Окремі дослідники інтерпретують його у звуженому значенні, ототожнюючи з комплексом апаратних і програмних засобів, спрямованих на забезпечення конфіденційності даних у комп'ютерних мережах [2]. Аналізуючи правові механізми захисту інформації в секторі безпеки і оборони, доцільно звернути увагу на основні законодавчі акти, що формують відповідне правове поле в Україні:

– Закон України «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» [3] регулює питання захисту інформації в ІКС, що використовуються зокрема у діяльності органів сектору безпеки і оборони;

– Закон України «Про інформацію» визначає загальні засади правового режиму інформації та її захисту, включаючи обмежений доступ до відомостей у безпековій сфері [4].

– Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» встановлює правові основи протидії кіберзагрозам, що безпосередньо впливають на функціонування сектору безпеки і оборони [5];

– Закон України «Про національну безпеку України» [6] закріплює інформаційну безпеку як складову державної політики у сфері оборони та безпеки;

– Законом України «Про електронні комунікації» [7] визначає правові засади функціонування комунікаційної інфраструктури, що має стратегічне значення для забезпечення інформаційної стійкості сектору безпеки і оборони.

Окремі аспекти правового забезпечення захисту інформації у військовій сфері визначаються підзаконними нормативно-правовими актами, наприклад, Указом Президента України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України» [8]. Важливе значення мають також спеціальні закони, що регулюють діяльність правоохоронних органів і спецслужб у відповідній сфері, наприклад, Закон України «Про контррозвідувальну діяльність» [9] визначає забезпечення інформаційної безпеки як складову контррозвідувальної діяльності.

Правові механізми захисту інформації в секторі безпеки і оборони України охоплюють систему нормативно-правових, інституційних та процедурних засобів, за допомогою яких держава забезпечує належний рівень інформаційної безпеки. До них належать: законодавче регулювання, що визначає правовий режим інформації та повноваження суб'єктів у відповідній сфері; діяльність уповноважених органів державної влади; встановлення режимів доступу до інформації (зокрема державної таємниці); правові процедури контролю, моніторингу та реагування на інформаційні та кіберзагрози; а також відповідальність за порушення законодавства у сфері захисту інформації.

Незважаючи на наявність розгалуженої нормативно-правової бази, правове регулювання захисту інформації в Україні характеризується фрагментарністю, недостатнім рівнем узгодженості та обмеженою адаптованістю до сучасних кіберзагроз. При цьому система суб'єктів забезпечення захисту інформації в секторі безпеки і оборони в Україні є багаторівневою, однак потребує чіткішого розмежування повноважень та підвищення рівня координації між органами державної влади. За таких умов виникає потреба звернення до зарубіжного досвіду держав із більш системно сформованими підходами у цій сфері. Особливий інтерес становить практика Великої Британії, де правові механізми захисту інформації характеризуються комплексністю, високим рівнем інституційної координації та орієнтацією на превентивне реагування на сучасні виклики у сфері безпеки і оборони.

Правове забезпечення захисту інформації у секторі безпеки і оборони Великої Британії характеризується більш системною та узгодженою моделлю порівняно з Україною. Зокрема Закон «Про захист даних» (Data Protection Act 2018) [10] встановлює комплексні правила обробки та захисту даних, у тому числі в діяльності органів безпеки, тоді як в Україні відповідне регулювання має більш фрагментарний характер і розосереджене між кількома нормативно-правовими актами. Водночас Закон «Про комп'ютерні зловживання» (Computer Misuse Act 1990) [11] чітко визначає кримінально-правові механізми протидії несанкціонованому втручання в інформаційні системи, що в Україні також передбачено, однак менш системно пов'язано із загальною політикою кібербезпеки.

Суттєвою відмінністю є підхід до захисту державної таємниці: Закон «Про офіційні таємниці» (Official Secrets Act 1989) [12] забезпечує чітке та структуроване регулювання обігу чутливої інформації, тоді як в Україні відповідні норми хоча й закріплені, проте потребують подальшого вдосконалення з урахуванням сучасних викликів. Крім того, Закон «Про розслідувальні повноваження» (Investigatory Powers Act 2016) [13] формує детально врегульований механізм доступу державних органів до інформації з метою забезпечення безпеки, що відрізняється вищим рівнем процедурної визначеності порівняно з українською практикою. Важливою особливістю є також інтеграція питань інформаційної безпеки у ширший контекст національної безпеки, що відображено зокрема у Законі «Про національну безпеку та інвестиції» (National Security and Investment Act 2021) [14], який враховує потенційні ризики для інформаційної сфери. У цілому, на відміну від України, де правові механізми захисту інформації перебувають у стадії трансформації та вдосконалення, британська модель відзначається більшою цілісністю, узгодженістю та орієнтацією на превентивне реагування на сучасні загрози у секторі безпеки і оборони.

Отже, порівняльний аналіз дозволяє дійти висновку про доцільність використання окремих елементів британської моделі в Україні у частині підвищення узгодженості нормативно-правових актів, удосконалення механізмів координації між суб'єктами сектору безпеки і оборони, а також посилення правового регулювання у сфері кібербезпеки. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню ефективності захисту інформації та зміцненню національної безпеки України в умовах поточних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 31.03.2026).

2. Сковчиляс-Павлів О. Правові механізми забезпечення інформаційної безпеки в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2024. № 2(42). С. 151–158.
3. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80#top> (дата звернення: 31.03.2026).
4. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
5. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
7. Про електронні комунікації: Закон України від 16.12.2020 № 1089-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 20 серпня 2021 року «Про Стратегічний оборонний бюлетень України»: Указ Президента України від 17.09.2021 № 473/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/473/2021#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
9. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26.12.2002 № 374-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text> (дата звернення: 31.03.2026).
10. Data Protection Act 2018. *legislation.gov.uk* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2018/12/contents> (дата звернення: 31.03.2026).
11. Computer Misuse Act 1990. *legislation.gov.uk* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1990/18/contents> (дата звернення: 31.03.2026).
12. Official Secrets Act 1989. *legislation.gov.uk* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1989/6/contents> (дата звернення: 31.03.2026).
13. Investigatory Powers Act 2016. *legislation.gov.uk* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2016/25/contents> (дата звернення: 31.03.2026).
14. National Security and Investment Act 2021. *legislation.gov.uk* URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2021/25/contents> (дата звернення: 31.03.2026).

ФІВКІН ПЕТРО МИКОЛАЙОВИЧ

начальник кафедри права національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

КОВТУНЕНКО СТАНІСЛАВ РОМАНОВИЧ

студент 2 курсу 1 групи кафедри підготовки офіцерів запасу Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

**ПРОБЛЕМАТИКА РЕГУЛЮВАННЯ НАПРЯМІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ**

З початку війни росії проти України забезпечення державної безпеки стало основою для належного функціонування держави. Серед основних загроз, що постали в той час, стала інформаційна безпека та протидія дезінформації. При цьому правові механізми, що були розроблені для захисту країни, потребують подальшого удосконалення.